СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 31. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 8-го лютого 1938. — No. 31. Jersey City, N. J., Tuesday, February 8, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

АМЕРИКА ПРОСТЯГАЄ РУКУ

ВАШИНҐТОН. — Секретар Кордел Гол заявив, що американський уряд запрошує всі держави на світі заключити з нею торговельні договори, повалити тарифові мури й розпочати на широку скалю товарообмін, викликуючи тим не лиш добробут, але й добрий приятельський настрій серед народів. Гол сказав, що економічне замкнення і самовистарчальність не мають основ і народи мусять зо собою вимінюватися своїми економічними витворами. Вкінці він заявив, що Америка не буде стояти цілковито осторонь від решти світових подій, але буде морально впливати, щоб зберегти мир.

КОНҐРЕС ПРИЙМАЄ ДІЛОВИЙ ХАРАКТЕР.

ВАШИНҐТОН. — Хоч справа обструкції проти лінчевого законопроекту ще в конґресі не покінчена, то конґрес ступнево прибирає назад свій діловий характер. Після ухвалення мешканевого закону тепер на черґу приходить фармерський законопроект, який матиме на увазі управильнення справи контролі посівної площі та справи „всё повного шпихліра". Також підготовляють іще один законопроект у справі найнижчої заробітної платні і годин праці. Бо хоч перший законопроект у тій справі провалився, то проте ця справа настільки важна, що конґрес мусить її ще раз взяти під наради і вирішити законом.

ПЛЯНУЮТЬ ВЕЛИЧЕЗНЕ ПІДПРИЄМСТВО.

ВАШИНҐТОН. — Тому, що бизнесовий застій, а вкупі з ним безробіття, далі зростає, уряд починає розглядати справу будови величезних експресових автомобільних шляхів, які перетинали б Америку від Атлянтику до Тихого океану, а також від Канади до Мексика та Фльориди. Цей шлях мав би довжину 20,000 миль і коштував би вісім біліонів долярів.

ДУШОГУБИ ЗАСТРІЛИЛИ ВІДОМОГО СВЯЩЕНИКА.

ОСТРОВ СВ. СИМОНА (Джорджія). — Невідомі злочинці вистрілили крізь вікно до місцевого, загально шанованого священика д-ра Лія і вбили його на смерть. Священик Лі заповідав безпощадну боротьбу із злочинцями, які в тих околицях дуже розпаношились. Та заки він успів перевести задуманий плян, злочинці вбили його. Він мав 71 років.

РОЗУМНЕ СЛОВО ДУХОВНОЇ ОСОБИ.

НЮ ЙОРК. — Священик Монеген на проповіді в церкві сказав, що це є обовязком усіх робітників орґанізуватись і добиватись кращих життєвих умовин. Кожний робітник має повне моральне право до тих добродійств, які створила нинішня цивілізація, а які він творив на спілку з іншими суспільними клясами. Він говорив, що католицька церква є фактично робітничою церквою, і закликав вірних, щоб творили робітничі юнії на засадах католицизму. А на адресу капіталістів він сказав, що коли вони не дадуть робітникам того, що їм належиться, то робітники самі собі візьмуть, але „страшною ціною".

КРИТИКУЄ ПОГАНІ ВІДНОСИНИ У ВИСОКИХ ШКОЛАХ.

НЮ ЙОРК. — Проф. Волтер Джісоп гостро критикував нинішні відносини, що існують по високих американських школах у ділянці приймання учнів. Він сказав, що нинішні високі школи, маючи розбудований апарат та борючися з економічними трудношами, стараються ріжними способами заманити до себе нових учеників. В погоні за учениками ці школи забувають нераз за свій первісний обовязок і починають більшу вагу класти на спорт, атлетику, музику, танці і т. п., ніж на саму науку. Часто дістають шкільні субвенції не ті ученики, що визначилися в науці, тільки якісь добрі футболісти, пливаки, або ті, що вміють добре грати на бубнах.

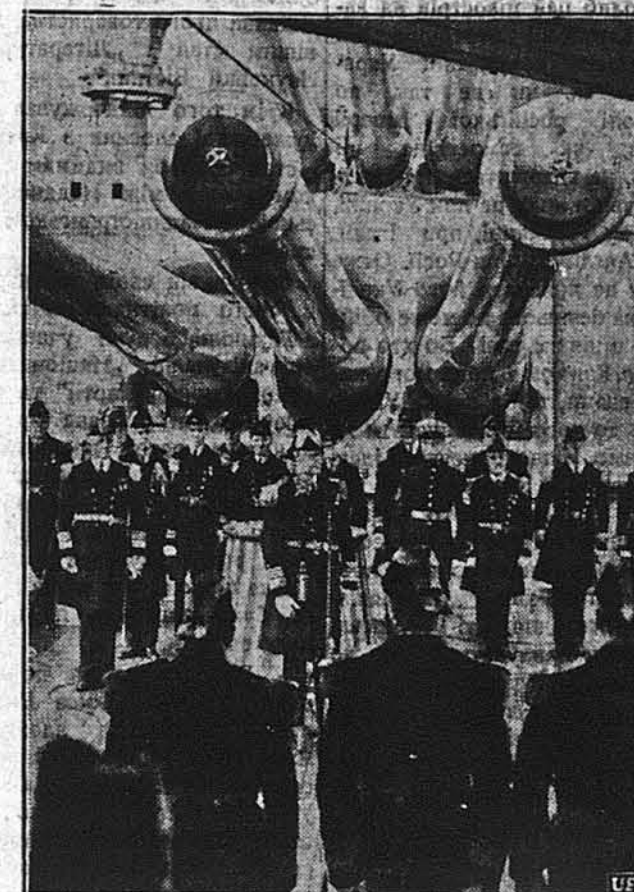
ПЕРЕДБАЧАЄ ПІДІЙМАННЯ В АСЕКУРАЦІЙНИХ КОМПАНІЯХ.

ОЛБАНІ. — Стейтовий директор асекураційного департаменту, Луіс Пинк, заявив, що в минулому році всі асекураційні компанії записали значну звишку в своїм бизнесі. Але в 1938 році бизнес у всіх асекураційних компаніях повинен іще більше поправитись і вони повинні осягнути вершок свого зросту.

РАДІОВИЙ ПАВІЛЬОН НА СВІТОВІЙ ВИСТАВІ.

НЮ ЙОРК. — На Світовій Виставі в Ню Йорку плянують побудувати величавий радіовий павільон, у якім буде представлений осяг у тій ділянці промислу. Павільон цей буде мати вигляд величезної радіової лямпи.

СВІТ В ОБРАЗКАХ

ПЕРЕМІНИ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ФЛЬОТІ.

Образок представляє сцену на кораблі американської фльоти, як адмірал Клод Б. Блок (що стоїть у середині) перебрав команду начальника штабу американської фльоти від адмірала Артура Дж. Гепберна, свого попередника (на краю, направо).

ШКІЛЬНИЦТВО В ЮГОСЛАВІЇ.

В Югославії є 10,200 шкільних будинків. До вселюдних шкіл ходить 1,400,000 дітей, а вчителів було 27,500. Підчас перепису населення 1931-го р. було в Югославії 45% неграмотних. В ґімназіях є 11,000 студентів, а в університетах 14 тис. (8,000 в Београді, 4,600 в Загребі й 1,700 у Люблянї).

ПІРОТЕНАКС.

В Англії й у Франції щораз більше вживають електричних проводів з негорі́ючою ізоляцією, що її творить окис маґнезу. Він має незвичайно великий електричний опір і знаменито прилягає до міди. Мідяні дроти, покриті цим новим родом ізоляції, фабрикують в усяких, вимаганих у техніці перекроях. Вони мають незаперечну прикмету: не згоряють навіть при високій температурі. Назвали їх „піротенакс".

ЗНАК ЧАСУ.

Звільнений з вязниці в Пляні в ЧСР Карло Цольнер на знак протесту проти звільнення зірвав з себе одіння й не хотів вийти з келії. Тому, що арештування його за опір владі було його мрією, вязнична сторожа мусіла просто вбрати його в одіння й викинути на вулицю, де він іще довго голосно протестував.

СПРАВЖНІЙ СТРАДІВАРІЙ.

У Плоешті (Румунія) в одного емеритованого урядовця відкрили оригінальну скрипку Страдіварія. Ця скрипка має напис латинськими буквами: „Антоніюс Страдіваріюс Кременсіс Фаціебат, Анно 1727". Є також знак хреста й букви А. С.

АБСОЛЬВЕНТ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВА ПІД ЗАМІТОМ ФАЛЬШУВАННЯ 100-ЗЛОТІВОК.

У Коломиї в склепі Чеховича якийсь чоловік намагався виміняти фальшивий 100-злотовий банкнот. Виявилося, що тим чоловіком був Адольф Ґец, урядовець Кооперативи Мистецького Промислу в Журавні під Станиславовом. Він заявив, що згаданий банкнот одержав з бюра кооперативи в Станиславові. Прокуратура веліла арештувати Ґеца. Ґец має покінчену Академію Мистецтва. Фальсифікат виконаний його мистецьким пером.

ЗЇЗДИВ ПО ПОРУЧЧІ ЗО СХОДІВ ТРЕТЬОГО ПОВЕРХА.

В Акад. Домі у Кракові трапився трагічний випадок, закінчений смертю одного зо студентів. Річ у тому, що студент фільософії, 23-літній Войтіх Клюґер, зїжджаючи по поруччі сходів з третього поверха, втратив рівновагу й упав на камінну долівку та зломив собі хребетний стовп і череп. Смерть наступила негайно. Померлий був сином лікаря.

СХОПИЛИ ҐРІЗНОГО БАНДИТА МАРУШЕЧКА.

В Бялій схопили бандита Никифора Марушечка, який утік від облави в келецькому воєвідстві на терен шлеського воєвідства й скривався довший час м. ін. у Дзедзіцах і в Бельську. Підчас схоплення бандит стріляв пять разів до поліцая, але зранив його тільки легко в лице. У слідстві Марушечко заявив, що стріляв тому, що з нього вчинила поліція зо звичайного кишенькового злодія — бандита.

ПОЧТОВІ ГОЛУБИ В ЯПОНІЇ.

Японія має з усіх країв на світі найбільше почтових голубів. Має їх 80,000, з чого четвертина належить до війська. Голубів уживають редакції часописів, провінціяльні лікарі, рибалки й представники інших професій, що мусять скоро подавати вісті. Щоденник „Асагі Шімбу" в Токійо має 350 голубів. Ці голуби переносять не тільки вісті, але й фільми. Рибалки беруть голубів з собою на море й пускають їх 150 км. від берега, повідомляючи ними свої родини про день повороту, про вислiди риболовлі й т. п. Користуватися голубами як засобом звязків навчилися японці, здається, від персів.

КОЛИШНІЙ РОСІЙСЬКИЙ ҐЕНЕРАЛ УМЕР ЖЕБРАКОМ.

У захисті для бездомних у Варшаві помер недавно жебрак, що уходив за жида і жебрав при синаґозі на Празі. По смерті показалося, що він не жид, але росіянин, і то колишній ґенерал царської армії, кн. Тімофей Муратов, рідний брат бувшого курського ґубернатора. В 1918 р. Муратов утік перед большевиками до Польщі і тут дістав право азилю. Опісля він десь подівся й еміґраційний комітет ніяк не міг віднайти його. Тепер показалося, що Муратов утратив мову і став жебраком, уходячи за жида.

ЗВІДКИ ПОХОДИТЬ НАЗВА ПАРИЖ.

Давніше називався Париж Лютеція. Це було місто, побудоване на острові на ріці Секвані, столиця племени Парисів. Від назви цього племени створилася зчасом назва „Париж". Про Лютецію згадує Юлій Цезар у „Спогадах про ґалійську війну" (в 6-тій книжці).

КИНДЖАЛОМ У СЕРЦЕ НАРЕЧЕНОЇ.

У Львові до своєї нареченої, кравчині Францішки Вексельберг, зайшов у відвідини возний маґістрату Соха. Нараз повстала між ними сварка. Соха вдарив в одній хвилині наречену кинджалом у серце. Тяжко ранену відвезли до лічниці.

МОРСЬКІ ГЕРМАФРОДИТИ.

Зоольоґія знає такі тварини, в яких зміна полу є явищем нормального розвою, фізіольочічним. Ось нпр. досліди проф. Гартмана над морською живиною т. зв. морською перстеницею (офріотроха туерілiс) потвердили цей цікавий факт у житті тварин. Тварини того роду є замолоду самцями. Зчасом, коли розвинуться і їх тіло складається з 10—15 перстенів, заміняються в самиці. Одначе їх можна знову легко замінити в самця, коли відтяти від її тіла 5—10 перстенів. Тоді тварина знов стає самцем і дістає чоловічі прикмети. Подібну переміну самиці в самця у цього хробака можна дістати, коли його відповідно годувати. Згадані досліди вказують, що пол у таких хробаків є дуже залежний від зверхніх чинників, а їхні полові прикмети є неозначені.

НАСТУП НА МИТРОПОЛИТА ШЕПТИЦЬКОГО

ВАРШАВА. — В буджетовій комісії польського сойму посол Войцеховскі виступив з гострими словами обурення, зверненими проти митрополита Шептицького, голови львівської греко-католицької архидієцезії. Таке рознесла по світі Польська Аґенція Телеграфічна. Вона подає, що посол Войцеховскі був найбільше обурений тим, що митрополит заказав жовнірам польської армії, що є греко-католицького обряду, брати участь у Йорданськім Святі, яке влаштовує польська команда для війська, виправдуючи це зарядження наскрізь політичними мотивами. Посол Войцеховскі твердив, що завжди військо брало участь в українськім святі Йордану. А тепер митрополит Шептицький зломив ту традицію, керуючись при тім ненавистю до Польщі. І то зробив це тоді, казав Войцеховскі, коли з українського й польського боку є „порядні політики", що працюють над нормалізацією відносин між поляками й українцями. Щоб до такої згоди не допустити, казав посол, митрополит Шептицький використовує конкордат на некористь Польщі, а навіть його ломить при помочі священиків, яких собі спеціяльно добирає для цеї цілі. А духовенство, казав Войцеховскі, має дуже великий вплив на „богобоязливий і поцтивий" український нарід.

Накликує до контролі над митрополитом.

Посол Войцеховскі подає далі, що це тільки в дієцезії митрополита Шептицького духовенство й нарід є дуже сильно настроєні проти Польщі, бо в інших двох українських дієцезіях є інакше. Домагається від польського уряду, щоб вимусив на Ватикані відібрання митрополитові Шептицькому заряду церковним маєтком та щоб передано цей заряд у руки польської держави, бо митрополит видає з цього маєтку великі суми на „шовіністичну" акцію, звернену проти Польщі.

ВЕЛИЧАВИЙ ЙОРДАН.

ЛЬВІВ. — Традиційне свято Йордану випало у Львові надзвичайно величаво. Ринок завалили непроглядні маси народу. Була чудова погода. Перший раз обійшлося свято без участи війська, військової паради і стрілянини, як це бувало завжди за Австрії. Був церковний наказ святкувати Йордан без участи польського війська. Як причину подано те, що така участь не відповідає характерові цього свята, зокрема обрядові.

„МАЛОПОЛЬСКА", А НЕ ГАЛИЧИНА.

КРАКІВ. — Якийсь Збіґнев Конаржевскі лютує на сторінках відомого україножерного часопису „Ілюстровани Курер Цодзенни" (ІКЦ) з приводу того, що українська преса в межах Польщі далі пише „Ґаліція", а не вживає остентаційно назви „Малопольска". Каже, що вже найвищий час, щоб „товариство зпід знаку УНДО і також з площі св. Юра нарешті зрозуміло, що сьогодні є тут Малопольска, а не якась Галичина".

ЗА О. У. Н.

ЛЬВІВ. — Львівський польський трибунал судив Миколу Арсенича, співробітника націоналістичного часопису „Нове Село". Акт обвинувачення закидав йому, що він не тільки належав до ОУН, але тоді (в 1935 р.), коли частина проводу орґанізації була арештована, він переводив реорґанізацію ОУН. Підчас розправи Арсенич заявив, що є членом ОУН. Трибунал засудив його на три роки вязниці.

„ГАЙДАМАЦЬКІ КУЛІ".

КРАКІВ. — ІКЦ нарікає, що в „Малопольсце всходней" українські шовіністи не дають жити „порядним русинам". І так, пише він, у селі Потуторах під Бережанами впав від „ґайдамацької кулі" Ян Онущак, що був „тихим діячем". Це, пише та ґазета, вже другий випадок у тім селі, що ґине від „скритовбивчої гайдамацької кулі льояльний русин". Заразом часопис стверджує, що поліція не знає, хто доконав убивства, бо визначила 1,000 злотих нагороди, щоб вислідити вбивника.

ДАЛЬШІ СЛУХИ ПРО ЧИСТКУ.

БЕРЛІН. — Дипльоматичні кола не можуть вийти з дива, як це так нагло прийшло до таких змін у Німеччині. Тільки догадуються, що зайшли радикальні зміни, бо усунено від проводу в армії тих, що завжди натискали на замирення Німеччини з Росією, намагаючись відтягнути Німеччину від надто близького союзу з Італією. І тому в Москві мабуть слушно коментують німецькі зміни в такий спосіб, що вони приспішують воєнний конфлікт між Німеччиною і Совєтами. Німецька армія осталася таки надалі в руках офіцирів старої школи. І вона готова сказати своє слово. Та покищо Гітлер є горою.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Co., Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЗА РІВНІ ПРАВА, АЛЕ З ЗАСТЕРЕЖЕННЯМ

У Ню Йорку зібралася була минулого тижня поважна жіноча організація, Стейтова Федерація Жіночих Клюбів, і на цих зборах виринула незвичайно цікава боротьба за рівноправність жінок. Замітна була ця боротьба тому, що могло би здаватися, що проти рівноправности жінок моглиб знайтися люди хіба на мішаних зборах або на зборах жінок хіба в такім краю, де люди непривичні до засади рівноправности полів, але не в Америці, що здавна в цій справі вела провід.

Осередною точкою боротьби послужив внесок на поправлення американської конституції, себто додання до неї нової поправки, яка загально давалаб жінкам усі такі права, які мають чоловіки. Конґрес мав би потім мати право виконувати цю постанову конституції через ухвалювання відповідних законів.

Здавалось би, що нема нічого кращого для жінок, як власне дістати таку ґарантію рівноправности з чоловіками в конституції, себто найвищому, основному законі краю.

Одначе на згаданій конвенції виступила пані Спорборґ, котра є предсідницею законодатного комітету організації, і радила конференції за конституційну поправку без застережень не заявлятися. Говорила вона:

„Ця поправка має на ціли надати жінкам рівні права з чоловіками... Я не є за рівні права, а причина цього є те, що я не знаю, до чого ця рівноправність доведе. Ми, що від довгих років працювали для захорони жінок законодатними дорогами, боїмося, що ця конституційна поправка за одним замахом усуне всю цю захорону для тих, котрих ми старалися врятувати.

„Поправка каже, що конґрес має мати право переводити цю постанову в життя відповідними законами. Відразу насуваються на думку ріжні практичні питання про справи, про котрі досі стейти мали право рішати: чи конґрес має дістати право видавати закони про подружжя, про розвід, про законність дітей? Котра місцевість буде вважатися замешканням для подружжя? Чи та, де живе чоловік, чи та, в котрій голосує жінка? Що станеться з контрактами, з правами власности й таким іншим?"

Уже ці слова показують, як практично підходять жінки до цеї справи. Вони не захоплюються загальною ґарантією рівних прав, але дивляться, чи така загальна ґарантія прав не відбере їм уже добутих прав.

Яке розумне це становище і скільки практичного розуму в ньому, знають передовсім ті люди, що мають досвід власне з такого роду загальними конституційними постановами рівности, наприклад з ославленою ґарантією рівности народів у конституціях старої Австрії або нинішньої Польщі й Росії.

УДАР У СПИНУ

Цей удар щойно приготовляється. Тим не менше є він дуже небезпечний.

Говорю про удар майбутній Україні, як вона повстане — так віримо ми всі — над Дніпром. Ніколи питання української держави не було таке актуальне на сторінках не тільки нашої крайової, але й польської преси. Багато органів польської преси погодилися з немилою для них думкою скоршого чи пізнішого повстання української держави зо столицею в Києві. Одні говорять про „Союз" з тою майбутньою державою (проти „спільного ворога, Москви"), другі про „федерацію", треті про анексію (Манчуко) і т. п.

Але навіть ті часописи, що вважають створення України за неминуче — і властиво саме ці часописи — вже комбінують пляни і проекти, щоб тій немилій неминучості зарадити. А коли вже та держава конче повстане, то бодай зробити її для себе нешкідливою...

Ось про це я хочу говорити в цій статті. Щоб зробити ту державу для себе нешкідливою, плянують ті часописи створити їй на задах новотворів, які все можна булоб вразі розвалу Росії використати **проти України**. Одним таким новотвором, якого ідею дуже пропаґується в пресі, є „Вільне козацтво", незалежна Козакія, другим — Крим.

Щодо Козакії, то для пропаґанди цеї ідеї повстав окремий орган преси в Парижі: „Вольное Козачество". Обіймати та „Козакія" має землі донських, кубанських (українських), терських, яїцьких та інших козаків. Ідея цілком штучна, бо ніколи оті козаки не творили, навіть хочби автономної, цілости, ніколи не мали спільної управи, ані історичної минувшини, ані традицій. Традиції незалежного політичного існування мало лише донське козацтво. Але автори „козацької" ідеї самостійного Дону не хочуть. Вони хочуть включити його до тої мітичної „Козакії", а разом з ним і Кубань. Ціль ясна. Відірвати від майбутньої України українську Кубань, поставити на карк Україні „Козакію", яка розпоряджатиме керчинським проливом і могтиме в усякий час шахувати Україну.

Щоб це шахування ще улекшити, видумали ідею самостійного Криму. Крим самостійний давно перестав існувати. Навіть уже за Хмельницького не був він самостійним, лише під протекторатом Туреччини, яка приказувала ханові в Бахчисараю і диктувала йому свою волю. Потім перейшов він під панування Москви. Отже здавалосяб, що що може бути природніше, як колиб цей півострів на засаді автономії перейшов під зверхність незалежної України? Так, чи не так, по розпаді російської імперії Крим, як самостійна цілість, не вдержиться при житті. Був би він коли не при Україні, то при Туреччині, при Італії, при Англії, чи при Росії. Отже чому не признати його Україні, яка без нього не може обійтися в ніякім разі? Бо хто володіє Кримом і його морськими базами, той є паном України. І до того ми допустити не можемо. Нащож висувати ідею незалежного Криму? Нащо пускати ріжних нібито „представників татарів" з протестами в польських часописах проти українського „імперіялізму"? Все одно, ті татарські патріоти прилучаться чи до Росії чи до Туреччини. Цю музику роблять ті, які хочуть мати опріч мітичної Козакії ще одну іграшку, ще один штучний новотвір, який, — заслабий, щоб вести самостійну політику, був би коли не правно, то фактично в руках постоянно ворожої Україні сили, як засіб пресії на Україну.

От які нитки плетуться в польській пресі. І чи лише в пресі? І ту політику треба паралізувати. Скажуть: коли то ще все це буде! Це музика майбутности! Але, поперше, хто знає, чи такої вже далекої майбутности? А подруге, коли чужі вже забезпечуються проти нас, то ми маємо сидіти, склавши руки?

Варт цю справу порушити в американській пресі. Щоб українці виразно заявили свої права на Крим і на Кубань. Інакше, через чужу пропаґанду, Захід не знатиме про них.

РОЗБІЖНІ ПОГЛЯДИ НА М. ГРУШЕВСЬКОГО

Професор університету Михайло Грушевський належить до найвизначніших українських діячів на переломі 19 і 20-го століття і в першій четвертині 20 століття.

Людина незвичайної роботячости й енергії дісталась за старанням угодової політики Олександра Барвінського на катедру університету у Львові і зараз зайнялася реорганізацією Наукового Товариства імени Т. Шевченка. Побільшились числом і обемом видання цього товариства, живішим став і „Літературно-Науковий Вістник".

Крім того підтримував він дуже живі зносини з Києвом і став немовби видимим знаком союзу між Наддніпрянською і Наддністрянською Україною.

Сягнув він своїм впливом і в чисто політичні відносини в Галичині, беручи участь у зорганізуванні „Національно-демократичної Партії" та втягаючи до неї й Івана Франка, з котрим разом працював у згаданих двох підприємствах. Зрештою Франко не видержав довго в тій партії і по яких двох роках усунувся з неї.

Але ось вибухла війна і треба було рішатися, на котру ногу станути.

У Відні зараз на початку війни повстав **„Союз Визволення України"**, зложений майже виключно з наддніпрянських імігрантів. Цей „Союз" увійшов в стислі звязки з осередніми державами, Австрією і Німеччиною, які помагали матеріяльно і тим, що заложили спеціяльні табори для полонених українців з російської армії. До тих таборів вислав „Союз" цілий ряд визначних українських діячів, що займалися національним освідомлюванням тих полонених, а далі й організацією їх в узброєні відділи під українською командою.

В той спосіб повстала так звана **„синя дивізія"** в Німеччині і **„сіра дивізія"** в Австрії, котрі могли відіграти величезну ролю у Великій Україні. Та остаточно їх самі союзники, хоч і за справою таки самих „землячків", розвязали. Є це одна з найсумніших картин нашої визвольної боротьби.

Та чи мало було інших ще дуже сумних подій та промахів по українськім боці в тих часах?

Про такий важний у своїх наслідках промах, і то по стороні Грушевського, говорить у своїй, недавно поміщеній у „Ділі", статті, Андрій Жук, один з головних діячів у „Союзі Визволення України". Він пише між іншим про М. Грушевського таке:

„Великим прогріхом проф. М. Грушевського було те, що він у своїх політичних плянах ніколи не зазирав поза межі Росії; а знайшовшись по вибуху війни по цей бік фронту, споваджений „Союзом Визволення України" до Відня, збагателізував ту політичну роботу, яку з вибухом війни розпочав Союз у порозумінні і співділанні з австрійсько-українськими політичними чинниками, і не припускав, що настане момент, коли центральні держави не тільки на словах, а й на ділі причиняться до створення самостійної України. Тому замісць лишитись у Відні й обняти провід у „Союзі Визволення України", повернувся проф. Грушевський до Росії, змарнувавши там час на засланні, і не скориставши з можливостей приготовити кращий ґрунт на міжнародній арені для здійснення українських визвольних змагань, ніж це могли зробити мало свідомі і не авторитетні провідники „Союзу Визволення України".

„Цей Союз під проводом Грушевського був би виріс в авторитетну орґанізацію як в очах чужих політичних чинників так і власної суспільности по обох боках фронту. Бачучи в проводі „СВУ" проф. М. Грушевського, українська суспільність у Росії не легковажилаб його діяльности і орієнтувалаб себе в ту сторону, в яку орієнтувався „Союз". А з вибухом революції в Росії українські кола булиб настроєні цілком інакше, як це було в дійсності; не трималисяб так невільничо формули: „Вільна Україна у федеративній Росії", а більше думалиб про **самостійність** України".

А далі пише А. Жук:

„Договір у Берестї був чейже найважнішим, рішальним моментом в історії української державности. І якби після миру в Берестї німці прийшли з проф. Грушевським, як зо своїм дійсним союзником, з готовим державним апаратом, приготованим за кордоном, і Грушевський відтепер обняв би провід над українським державним життям, то українська суспільність прийнялаб це без усякого спротиву. Тоді не булоб ніяких конфліктів між українською державною владою і командуванням арміями заприязнених держав. Тоді чужого війська не потрібно би було в Україні так багато, як його в дійсности було, а можеб вистарчило пару відділів з полонених німців. Тоді німці (німецька команда) не ставилаб перешкод, але чинно помагалаб українському урядові зорганізувати свою власну міцну армію в надії на її поміч у тяжкій боротьбі на Заході. Тоді **не треба булоб німцям наставляти гетьмана, а українцям його скидати**. Тоді при чинній німецькій помочі Україна змоглаб у скорому часі внутрішньо зорганізуватись і зміцнитись так, що коли осередні держави не могли оминути того, що їх стрінуло на західньому фронті, Україна малаб змогу дати відсіч імперіялістичним забаганкам большевицької Росії і зберегти свою самостійність.

„Так могло бути, але, на жаль, так не сталося. Взагалі причиною упадку української національної державности вважаю брак взаємного зрозуміння і взаємного довіря між українськими політичними чинниками і тими чужими (німецькими) чинниками, що після Берестя почали чинно впливати на хід і зміст українського національно державного життя".

Ось такі погляди А. Жука на ту справу, які він іще маркантніше висказав у великодньому числі (1937 р.) „Нового Часу".

Проф. М. Грушевський стояв твердо за федерацією з Росією, а коли від одного з учасників договору в Берестї, Севрюка, довідався про признання осередніми державами **самостійности України**, то аж розплакався. І тому не дурно говорено про нього, що вмів писати історію, але сам історії творити не вмів.

Цими днями я був свідком дискусії між одним визначним галичанином і А. Жуком. Галичанин висказав своє обурення на те, що коли проф. Грушевський по програній баталі з большевиками втікав за границю, то він, голова Центральної Ради і бувший фактичний президент української держави, повернувся назад до Великої України і піддався добровільно під московсько-большевицьке ярмо. Цеж було страшне пониження не лиш його власної особи, але й самої ідеї української державности. Чогось подібного д-р Петрушевич ніколи не зробив би, хоч поляки з великою радістю приймилиб його поворот. На це заявив А. Жук, що навпаки, проф. Грушевський дуже добре собі поступив, бо, вернувшись до Києва, розпочав великі і важні історичні видавництва, докінчував свою „Історію України", видавав „Україну" і т. ін. і в в той спосіб дав новому поколінню українців нагоду пізнати добре свою історичну минувшість і взагалі стати свідомими українцями. Ті погляди А. Жука передав я одному бувшому наддніпрянському полковникові, а цей заявив мені таке:

„Над Історією України міг пок. Грушевський і в европейських архивах працювати; а те, що він повидавав у совєтській Україні, большевики потім попалили. У всякому разі, колиб не той нещасливий поворот під ярмо большевиків, був би проф. Грушевський і досі жив і досі для України, от хоч би і в Галичині, працював".

Як бачимо, то цей самий факт можна ріжно насвітлювати. А де властиво правда, тяжко сказати.

Клим Обух.

Гнат Кращанко.

В СТАРІМ ЗАМКУ

Історична повість.

(23)

— Як би добре хто заплатив, то й рідного брата! — сміявся Кіндис. — Торгуватися нема що, бо між нами ще стоїть давня угода. Четверта пайка добичі чи окупу моя!

— Як не буде втрати в людях. Двох я сам убив. Лишилося небагато.

— А не можеш дістати помочі від іншого улуса?

— І з тобою ділитися і з іншими?

Татарин покрутив головою заперечливо.

— Добича буде легка і добра.

— Кажи, згодимося... Коли? Де? На кого полювання?

— У мене гості. Багатий пан з жінкою і з донькою. Донька молоденька, прегарна. Її мама також не стара ще і гарна. Був би добрий окуп.

— Нащо окуп, коли гарні! — засміявся татарин. — Може скортить собі лишити. А ні, то в Стамбулі добре заплатять. Деж вони? Як їх взяти?

— Вони у мене. Та годі тобі від мене взяти їх, бо добре обезпечили себе. На замку до них не приступиш. Та я їх приведу тобі до Чорної балки. Там зробиш засідку. Візьмеш їх без проливу крови. Досить тобі взяти сто людей. А хоч би лише пятьдесять. Боронити їх не буде кому.

Мурза слухав здивований і сказав:

— Ти хіба на мене хочеш зробити засідку. То не правда. Ти, невірна собако, брешеш!

— Чи я тебе вже коли зрадив, здурив? Живемо з собою по сусідськи, як добрі приятелі. Чи я зрадив вас, наславши на слободу, з котрої ви взяли стільки баранів, коней, хлопців і жінок?

— Я тобі твою пайку дав.

— Так, дав. Ти дав стільки, скільки сам схотів. Та я спокійний чоловік...

— Дуже! — розсміявся татарин. — Колиж в тій Чорній балці засісти? Кажи!

— Як дні будуть погідні, то за три дні. Як буде слота, то в перший день погоди.

Татаринові засвітилися очі. Сплеснув руками. Надбіг хлопчина. Казав подати кумису. Сиділи мовчки і пили роговими чарками. Мурза надумувався. І Кіндис думав.

— Не виключене, — промовив Кіндис, — що яку днину посидите даремно. Та така добича виплатить утрату часу.

— Будуть лише баби?

— Як схочеш, то й пару чоловіків приведу. Самого сотника, його сина, може й пару козаків.

— Будуть боронитися?

— А ти яке гадав? Мусять. Та що можуть зробити чотири чи пять проти ненадійного наскоку пятьдесятьох або й сотки?

— А ти? — спитав мурза.

— І я мушу вистрілити обі пістолі, буду вимахувати шаблею, як не втечу раньше. До наскоку я дам знак, свиснувши. Твої нехай уважають, щоби мене не постріляли.

Подали собі руки і мурза сказав:

— По заплату прийдеш на другий день, аж я побачу жінки і буду знати, що вони варті.

— Я знаю, який вони окуп можуть дати.

Мурза хотів Кіндиса ще задержати у себе. Цей підвівся і вийшов перед шатро. Кінь стояв коло шатра, собаки лежали коло коня. Кіндис глянув на сонце і сказав:

— Як хочу наніч заїхати до хати, то мушу їхати зараз.

Подав мурзі руку, сів на коня і поїхав клусом в сторону зелених горбів. Сонце припікало. Не скоро доїхав до яру і до тіни. Аж тут він і кінь могли відітхнути. Звісними собі стежинками, по змозі скорочуючи собі дорогу, підстароста над вечором доїхав до Зубрина. Не доїздячи до замку, мірив його цікавими очима так, наче би на нього перший раз дивився. На мості перед ворітьми стояли: Солоняк, сотник, отець Жук, сотникова, Марина і Марко. Побачивши Кіндиса на змордованім коні, сотникова сказала:

— Правда, що лице погане й немиле, голос дикий, погляд гострий. Та чоловік цьому не винен, що такий вродився. Багато ліпший, як виглядає. Бачу, що нині цілу днину, сам виставляючися на небезпеку, перетрушує околицю, щоби бачити, чи безпечно й мені їхати на обзорини. Я йому вдячна за те.

— А я його дуже боюся, — заперечила Марина.

— Тихо! Не бачиш, що надїздить? — шепнула мама.

Надїхавши, Кіндис скочив з кульбаки і, витаючи, стягнув шапку.

— Я обїхав не лиш нашу землю, а трохи й у степ пустився, і в ріжні, мені знані його закутини. Ніде живої душі. Ні татар не бачив, ні локитів. Сліду нема, спокійно. Можу сказати, що вже давно не було коло нас так тихо, так спокійно і так безпечно.

— Нехай вам Бог заплатить за ваш труд і за добру вістку, — дякувала йому сотникова.

— Ідіть відпочити. Пізніше, як муж вже визначить день поїздки, побалакаю з вами, як вибратися.

— Я маю легенький візок, яким скрізь можна переїхати. До того візка є окремий кінь. Візок не трясе, кінь спокійний. В тім часі дороги і по лісах повисихали.

Марко слухав, нічого не кажучи. Також Солоняк слухав цікаво, не озиваючися. Сотник сказав:

— Про це, як поїдемо, ще пора думати.

Кіндис поклонився і повів коня на подвіря. Передав його Яндрухові і пішов до своєї хати.

— Аж мені серце сміється до тої поїздки по лісах і горах! — сказала Марина.

Марко і Солоняк зглянулися. Лице Солоняка було сердите. Обом аж лекше стало, коли сотник промовив.

— Не перечу, що поїздка по лісах і горах може розвеселити душу. Та я ще раз кажу, що поки самі не допевнимося, що той гарний шлях також безпечний, я вас не возьму. Вперед поїде Марко на ті обзорини і скаже нам, чи й ви обі можете їхати.

— І я так раджу, — додав отець Жук.

Маркові аж очі заіскрилися з радости, коли батько сказав своє тверде слово.

(Дальше буде).

Директор театру (до актора): — Що теж вам приходить до голови, пане аманте? Ви маєте тут лежати на сцені як труп, а ви червоні наче рак!

— Абож зварений рак то не труп?

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

І. Р., Балтімор, Мд. — Подайте точно цілу суму, яку зібрано й передано. Бо інакше буде знову подане помилково.

Голійок, Масс. — Додати до коляди: Софія Хрупалик $1.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

НЮАРК, Н. ДЖ. Збори Тов. Вільна Україна, від. 152, відбудуться в середу, 9-го лютого, в годині 8-мій ввечір, в укр церк. галі при Мортон ул. Просимо всіх членів прибути на час, бо є дуже важні справи до полагодження. — М. Мушейко, предс.; І. Бакун, кас.; П. Творищук, секретар.

ЯНҐСТАВН, О. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 230, подає до відома всім своїм місцевим і позамісцевим членам, що місячні збори відбудуться дня 13 лютого, в годині 2-гій пополудні, в тій галі, де все. Проситься всіх членів прибути як один, бо є важні справи до полагодження. Напоминається кожного члена, щоб платив свої місячні вкладки точно що місяця, бо в противнім разі буде суспендований згідно зо статутом. — Т. Періг, предс.; Ів. Гармич, секр. і кас.

ЩО ПИШУТЬ ПРО ПРОПАМЯТНУ КНИГУ У. Н. СОЮЗУ

МАРІЯ ОМЕЛЬЧЕНКОВА, що веде окрему сторінку в „Жіночій Долі", відома діячка, авторка праці про Масарика й т. д., пише таке:

Дякую Вам щиро, сердечно, за прекрасну книгу, за таку дуже гарно зредаґовану Вами „Пропамятну Книгу". Я, як і всі, думаю, українці, що тут на іміграції, тішимось і гордимось Вашою працею, такою корисною для нашого Народу.

Ваша книга подає яскравий образ життя і праці українського народу в Америці, всі його змагання не тільки за своє існування, але й за національне. З дива не виходжу, що в таких умовинах, серед культурно сильного народу, наш нарід живе й має свою українську культуру, а головно — свою українську душу. Та Книга дуже підбадьорює і дає великі надії на дальший щасливий розвиток наших Братів і Сестер там, на другім кінці світу. Вважаю, що ця Книга обовязково повинна бути відома нашій молоді, щоб знала, як наші земляки працюють серед одного з найкультурніших і найсильніших народів, і захороняють свою національність, і як без крику, без потрясення кулаками, але впертою працею, силою духа і підприємчивістю здобули собі місце, та ще й поважне, серед сильнішого від себе народу. Такий нарід не загине. Тому жити буде наш нарід і таки здобуде собі власну державу, незалежну, міцну.

Слава Вам усім, що працюєте на користь загальної справи!

З пошаною і сестерським привітом

МАРІЯ ОМЕЛЬЧЕНКОВА.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

РОЗБУДОВУЙМО СВОЮ ПРЕСУ.

Над цілим світом зависла грізна хмара, з якої кожної хвилі можна сподіватися воєнної заверюхи. Ріжн сили стануть проти себе і кривавий меч буде писати нову мапу Европи й інших частин світу. Чи на тій новій мапі буде зарисована самостійна Українська Держава?

В останній світовій війні показалося, яку велику силу представляє собою пропаґанда. А найкращим середником у пропаґанді є преса. Коли ми програли нашу війну, то у великій мірі в цьому вина також чужої преси, яка не була до нас прихильно настроєна. З чужою пресою ми не вміли як слід обходитися, бо, поправді сказати, ми взагалі не вміли як слід доцінювати преси, чого доказом може бути це, що наша власна преса є в порівнянні до чужих дуже занедбана та нерозвинена.

Тепер на цю справу починають на рідних землях звертати увагу. В краю кинули тепер клич: „Кожний українець мусить мати український часопис". Цей клич іде в українські маси і він починає давати добрі наслідки. Свою пресу починають нині в краю передплачувати навіть убогі селяни. Колись в українськім селі передплачували свій часопис дві особи: священик і вчитель, а також деколи читальня, коли така була. Тепер селяни масово передплачують свої часописи, хоч часто в хаті нужда і вони мусять на четверо розколювати сірника, щоб загасити на тім кілька „грошів". Бо вони зрозуміли, що їх доля може поліпшитись лиш тоді, коли вони будуть свідомі, коли будуть визнаватися в ріжних суспільних питаннях, коли будуть творити рідні кооперативи та разом солідарно боротися за свої політичні права. Тому нині в краю всі інституції і всі часописи голосять: **„Кожний українець мусить обовязково передплачувати український часопис. Ціла нація мусить подбати, щоб справа української преси, як засобу боротьби за своє існування і буття, стала найпершою вимогою нашого суспільного життя".**

А тепер скажім слово про себе самих. Чи наша громадянська свідомість в Америці стоїть уже аж так високо, що нам непотрібно такої заохоти і таких кличів? Невже читання своїх рідних часописів поширилося в нас до тої міри, що ця справа стала в нас самозрозуміла?

Знаємо, що нас тут нараховують на 750,000 осіб. Коли би брати пі увагу, що нашу „Свободу" друкують у 15,000 примірниках, то вийде, що одно число українського щоденника припадає на 50 осіб. А це статистика дуже сумна. В деяких краях припадає одно число на пару осіб, а деякі суспільні верстви масово передплачують по кілька часописів.

І це діється в нас таке тоді, коли ми, порівнюючи, далеко краще стоїмо від наших братів у Ріднім Краю і, слава Богу, не мусимо ділити одного сірничка на кілька частин. А проте нашого брата чомусь не стати на передплату такого цінного щоденника, яким є „Свобода". Передплата виносить тільки **шість долярів на рік**, то є півтора цента денно. Коли ми хочемо бути свідомі й помогти самі собі, а також нашим братам у їх визвольних змаганнях так, як це робили чехи, ірляндці, поляки, то мусимо за всяку ціну передплачувати свою пресу, щоби і ми з неї вчились і робили через те її сильною.

Та, розбудовуючи свою пресу, ми мусимо добре памятати про її якість, і не сміємо допустити до того, щоб у нашім суспільнім житті діставали моральну підтримку всякі рептильні, які, хоч друкуються українськими черенками, то ширять моральну гидоту, чи вихвалюють наших ворогів, або удають „націоналістів", а фактично розбивають наше національне життя. Бо за таку пресу тільки нам буде сором перед нашими братами в Европі.

Нераз прикро робиться, як то наші люди, і то декоди на перший погляд порядні, піддержують цього роду нікчемну пресу, хоч це видно як на долоні, що цю пресу видають усякого роду бандити пера, що топчуть усе, що нам дороге і святе. Ми приймаємо це з якоюсь дивною байдужністю, начеб не наше громадянське життя вони розбивали; ми навіть не вміємо гніватися на них. У таких випадках мимоволі насувається вірш нашого поета Олеся:

> Колиб ми гніватись могли,
> Якіб пожежі засвітили,
> Якіб кайдани ми розбили,
> Якогоб ката розпяли!
> Якби ми гніватись могли...

Нам тут ніхто не забороняє і не перешкаджає передплачувати і читати свою пресу. Тимчасом іще дуже багато наших людей легковажать собі цю справу і думають, що хтось чужий принесе нам у дарунку свою сильну і добре розбудовану пресу. Коли прийдеться передплатити її, то часто можна почути заввагу: „А, що там ґазети, столівник принесе, то ми подивимося". А дуже часто буває і таке, що ті самі люди, хоч є українцями, відмовляються купити, або передплатити свою національну пресу і купують чужі, нам ворожі ґазети.

Колиб наші люди, замісць витрачувати гроші на чужі часописи, передплачували свій, то тоді можна булоб поставити свою пресу на високім рівні. Якби чужі часописи мали лише стільки передплатників, що наші мають, то цілком певно вони не булиб усилі видати таку ґазету, як наші видають. А колиб наші мали стільки, що чужі, то вони певно щодо форми і змісту їх перевищили.

Ми знаємо, що пресу у великій мірі піддержують оголошення. Наших бизнесменів, як кажуть, є в самім Ню Йорку біля тисячі. Але тільки мала скількість оголошується в нашім щоденнику „Свободі". Де решта? Тому наш широкий заґал повинен добре памятати про тих, що оголошуються в „Свободі", і піддержували їх.

В. Гасій, Ню Йорк, Н. Й.

В СПРАВІ ДОБРОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РАДІОВОЇ ПРОГРАМИ.

Маємо гарну пісню. Таку, що її нам завидує цілий світ. Та пісня це велика сила. Але ми її не використовуємо як слід на землі Вашінгтона. Тут ніхто не робить нам перешкод. Ніхто нас не цензорує. Тут не Польща і не Совети! Тут можемо спокійно, як і інші народи, виявляти свою культуру, покористовуючись радіовими стаціями. Але це поле занедбане.

Прийде неділя. Всі в хаті слухають радія. Є всілякі програми. А наших нема. А як є, то слабенькі. Десь на малих стаціях. Думаю, що так далі не повинно бути. Тут біля цеї справи повинні обєднатися всі наші організації, в першу чергу головні, запомогові. А далі церкви. Ми рішучо повинні мати як не кожної неділі, то хоч час від часу добру радіову програму, таку, щоб її можна було чути по всій Америці. Цього вимагає наша справа. І ми самі того потребуємо.

Т. Вітушинський,
від. 120 У. Н. Союзу.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

У неділю, 6-го лютня 1938, помер наглою смертю у власнім мешканню, 20-30 при 29-тій вул., в Асторії, на Лонґ Айленді, **Сильвестер Свентковський,** член 66-го відділу У. Н. Союзу.

Покійний родився у Боднацкій, повіт Горлиці, Західня Галичина. При смерті мав 59 літ. Оставив жену й діти: Марію, Анну, Тесі, Ґелену, Розу, Михайла й Степана та 2 внуків.

Похорон відбудеться в 10-тій годині рано в вівторок, 8-го лютня, з похоронного заведення Чарлза Вейдиґа, 20-68 Стейнвей Стр., Асторія.

Земля Йому Пером.

КАБІНЕТ ПРЕЗИДЕНТА РУЗВЕЛТА.

Джеймс А. Фарлі, ґенеральний почтмайстер.

Каручинський стрінув свого знайомого Хатлюка у знищеному зимовому плащі:

— Алеж бо ваше пальто, не гнівайтеся, що я вам це кажу, вже дуже виношене! Чому не дасьте до кравця, щоб перешицював вам його?

— Так, так, — зітхнув цей — та не могли би ви мені порадити, відки я візьму третій бік у плащі?

ПРОБУДЖЕННЯ БАСАРАБІЇ

Довгим сном спала Басарабія.

Вколисувана пошумом зелених гаїв, в похміллі золотистих винниць, вповита весною у білий цвіт садів.

А між ланами кукурудзи й пшениці ходив басарабським степом сонний „тутешній" мужик.

Хто спитав його, чи він українець, русин, „тутешній", чи басарабець — вчув одну відповідь:

— А хіба не „всьо равно"?

Це й усе, що знає басарабський мужик по московськи. Бо його материя мова — це чиста українська мова з ледви замітним московським налетом.

Хвиля пробудження казала ждати на себе довго. Частіше вдово доводилося нам чути, що Басарабія й басарабські українці пропали для нас безповоротно... Ніхто не вірив, що обмосковлена й зрумунізована Басарабія отрясеться з ворожого дурману. Ще так недавно було це таке неймовірне!

Та сталося чудо. Прийшов момент, що перемінив душу українців Басарабії, й сьогодні вже їм „не всьо равно".

В чому причина цього явища? — спитає читач.

Причина проста.

Посилений терор, що його примінила „великодержавна" Румунія до національних меншин. Викидання з урядів басарабських українців (90% усього застережено для румунів), наділювання української землею румунських зайд, безоглядне примінювання клича „Румунія для румунів". Все те поділало як електричний струм на українських басарабських селян і напів зрумунізовану інтеліґенцію.

Нагло й несподівано пробудилася національна свідомість серед басарабців. Пішли масові арешти всіх підозрілих в „українофільстві". А це тільки долило оливи до вогню.

Я часто їжджу в столицю Басарабії — Хотин. Від митного пункту над Дністром до Хотина 10 км. Є час на розмову. Везе все один і той самий дядько.

— Сідайте на віз — зрадів дядько, доглянувши мене. — Зараз їдемо.

— Де дівся той високий поліцай? — питаюсь дядька про поліцая-українця, що ще перед місяцем виконував тут службу.

— Нагнали. За те, що українець.

Їдемо вибоїстою дорогою по грузькому болоті.

— Чи нема у вас ґазети? — питає нараз дядько. — Може що завинули? То перевийте в інший папір, а мені той клаптик...

— Якої вам треба? Я „руських" не маю — вдаю, що не розумію дядька.

— Української — каже дядько. — Як будете другим разом, запакуйте щось у газету. Чи рушник, чи сорочку, чи провіянт.

Під Хотином здержує нас поліцай - румун. Шварконтить незрозуміло - скоро, неначеб напхав повний рот камінців. Дядько пересвараюється по румунськи. Поліцай нерадо відходить.

— Чого? — питаю дядька.

— Чого? Кілька леїв у лапу. Ніби не так їду, як треба. Обіцяв, як вертатимусь. Тільки й побачить мене. Цигани! — сплюнув.

У місті саме ярмарок. Вулиці забиті людьми і возами. Дивлюся довкола й очам не вірю. Тут і там хлопці в шапках,подібних до наших мазепинок, то знов з баранковими з жовто-блакитними верхами. „Вчора" ще там того не знайшов би на лік. А найбільш диво, що його вперше бачила Басарабія на своєму довгому віку.

Поліційний конвой веде кільканацятьох селян. Нараз із грудей вязнів вибухає грімкемогутнє:

— Ще не вмерла Україна!

Дядько стримує коні. На вулиці люди затихли, як завмерлі. Хтось із юрби підхоплює пісню. Решта, здається, немов жде гасла, щоб кинутись на поліцаїв.

Поліцаї - румуни не розуміють пісні й глядять телячими очима на вязнів і юрбу.

Якийсь індивід прискочив нараз до крайнього поліцая і щось загаркав йому в ухо.

Короткий приказ — і вязнів, топихаючи і поштуркуючи, спрямовано в бічну вуличку.

„Ще нам, браття молодії, усміхнеться доля" — долетіло ще до нас іззa рогу вулиці. — („Новий Час").

УВАГА! КЛІВЛЕНД І ЛЕЙКВУД! УВАГА!

На останніх зборах організаційних зборах відділів У. Н. Союзу створено комітет з усіх відділів У. Н. Союзу з Клівленду й Лейквуд. Заходом цього комітету відділів У. Н. Союзу відбудуться

ПЕРШІ ОРҐАНІЗАЦІЙНІ ЗБОРИ

В ПЯТНИЦЮ, 11-го ЛЮТОГО 1938 РОКУ

в год. 8-мій ввечір,

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ

2255 Вест 14-та вулиця, Клівленд, О.

На цих зборах будуть обговорені такі справи:

1. Як організувати молодь до У. Н. Союзу.
2. Спортові дружини молоді У. Н. Союзу.
3. Хор молоді У. Н. Союзу.
4. Орхестра-банда молоді У. Н. Союзу.
5. Рідна школа молоді і старших членів У. Н. Союзу.
6. Літній здвиг відділів У. Н. Союзу.
7. Звіти й дискусії над кампанією за нових членів.
8. Вибір урядників комітету на 1938 рік.

На ті збори повинні прибути всі відділові урядники, делеґати на бувшу конвенцію і місцеві головні урядники, які власне творитимуть ширший комітет відділів У. Н. Союзу.

Адв. О. Е. Малицький,
гол. контрольор У. Н. Союзу.

ЯК ВИХОВУЄТЬСЯ ЯПОНСЬКА МОЛОДЬ

У третьому столітті вперше ввели в Японії китайські букви (чи пак знаки) та конфуціївські книжки. Із тими книжками прийшли теж учителі, головнож освічений кореєць Вані та китайський учений Ачікі. Вони вчили молодого князя, а їх потомки впродовж кількох ґенерацій служили як придворні писарі. Буддійська релігія, яку Японія прийняла в 6. столітті, мала дуже корисний вплив на японську цивілізацію.

Та в тих часах освіту діставали лише князі та двірська шляхта. Щойно в 8. столітті почали дбати про освіту народу. Народня освіта поширилася ще більше після проголошення закону Таіго в 701 році. Закон подавав приписи для оснування вищої державної школи (Даібаку) і провінційних шкіл (Кокуґаку), що спиралися на китайських зразках.

Пізніше могутні февдальні князі у своїх посілостях основували свого роду приватні школи. Зновуж будійські духовники основували загальні школи. Та до тих шкіл могли ходити лише діти вищих верств, а наука обмежувалася виключно до китайських клясичних наук. В часах Ашікаґи замітний упадок у вихованні. Є вістки лише про дві школи, та певно були і приватні школи, які потайки вдежурвали учені та буддійські черці.

У часах Токуґави здобула сильніше й незалежне становище наука Конфуція. Досі вчили цієї науки лише вчені буддійські священики. Появилося багато знаменитих знавців китайської культури. Зеідо („Святиня мудрців") в Едо (Токіо) і багато інших льокальних вищих шкіл, які удержувалися із фондів, даіміїв; це персоніфікація того, що зпочатку уявляли собі під освітою і вихованням. Навчали лише китайських клясичних наук, головнож. конфуціянізму, що мало причинятися до розвитку особистих чеснот і до придбання державно-творчого знання.

Попри ті школи повстають усюди приватні школи і теракоя (монастирські школи для дітей), які дбають про загальну народню освіту. Монастирські школи основували буддійські черці ще багато раніше перед добою Тоґуґава. Та зпочатку були ті школи лише для упривілеєних станів і їх було небагато. Попри школи для дітей самураїв (каста воїнників), які вдержував уряд, повставало чимраз більше шкіл-теракоя для простолюддя у міських і сільських округах. Небаром школу відлучили від святині, а науку подавали вже не лише черці; вчителями були і світські вчені та колишні самураї. Наука читання, писання та рахунки це були найважніші предмети. Вчили з творів Конфуція і інших клясиків без коментарів (пояснювань). При кінці доби Токуґава було в Японії більше як 15,000 шкіл-теракоя. В тих школах вчилася більшість дітей селян, ремісників і крамарів.

Новітнє навчання починається з 1872 роком із заведенням загального обовязку посилати діти до школи. В усьому краю стали основувати вселюдні школи, до яких мусіли ходити хлопці та дівчата. У цісарському розпорядку, який сповіщає про нову систему навчання, сказано: „Набудуче освіту мають подавати так, щоб у всьому краю не було ніодної неписьменної родини, ніодного неосвіченого члена родини".

В 1890 році появився розпорядок цісаря Меіджі про навчання, який оконечно поклав основи для освіти народу. В розпорядку сказано:

„Любі громадяни! Наші цісарські предки основували державу на широкій і незмінній основі. Наші громадяни причинялися до величі держави з роду в рід, вірно та з дитячим пієтизмом. Це слава і головна прикмета нашого народу, та це теж джерело нашого виховання. Ви, наші громадяни, шануйте ваших батьків, любіть вашу рідню, жийте в згідливому подружжі та будьте вірні приятелі. Будьте помірковані та скромні та добрі для всіх! Дбайте про вашу освіту, піддержуйте мистецтво. Розвивайте ваші здібности і ваші моральні сили! Працюйте для загального добра і помагайте один одному! Шануйте все конституцію та будьте послушні законам! Жертвуйде себе відважно для держави, коли зайде така потреба! Охороняйте та дбайте про успіхи нашого цісарського престола, то будете не лише нашими добрими і вірними підданими, а вдержуватимете теж славну традицію ваших батьків. Вказані тут шляхи це правдива наука, яку передали нам наші цісарські предки, і їх мають на віки вічні шанувати наші цісарські потомки та потомки наших підданих. Таке наше бажання, щоб ви з нами взяли собі це до серця, щоб ми всі могли здобути однакові чесноти!"

Все шкільне навчання та виховання є під опікою і наглядом уряду. Почасти воно є під наглядом льокальних властей, провінційних урядів, міських і громадських управ. Також приватні люди можуть основувати університети та школи, коли виконають приписані вимоги. **В Японії є понад 45,000 шкіл ріжного роду й ріжного ступня, до яких що року ходить 12,571,000 учеників.**

Народні школи. Японія має 25,697 народніх (вселюдніх) шкіл із 10,714,000 учениками. Загальний шкільний обовязок треває шість літ. У вселюдній школі є вищий ступінь із дворічним курсом. Цей вищий курс є надобовязковий. На основі закону з 1872 року мусіли всі діти, без огляду на суспільне становище батьків, ходити до школи від 6 до 10 року життя. Пізніше підвищили науку з чотирьох до шістьох літ.

Вищі школи. Із 2,444,000 дітей, які що року кінчать вселюдну школу, яких 10 проц. записуються до вищих шкіл. Вищі й високі школи є окремі для хлопців і дівчат. Є приблизно 17,600 вищих шкіл, себто середніх шкіл для хлопців, вищі школи для дівчат, фахові школи та вищі фахові школи. Середніх шкіл є 558. У пяти клясових школах учать етики (релігії), японської мови й літератури, китайських клясиків, одну чужу мову (звич. англійську), історії, географії, матемакики, фізики, хемії, право, господарство, техніку, рисунків, співу та рахунки. Вищі дівочі школи мають викладові предмети подібні, як хлопячі школи, а наука треває чотири або пять літ. Є 963 вищі дівочі школи. **До школи ходить більше учениць ніж учеників.** Та це ще не значить, що японці привязують більше значіння до освіти дівчат ніж хлопців, лише ця ріжниця виходить із того, що хлопці мають багато більше можливостей для дальшої науки.

Високі та фахові школи. Щоби прийняли до університету, ученик мусить записатися насамперед до **котоґако,** що можна порівняти з вищими ґімназійними клясами. Наука в котоґако треває три роки. В Японії є 24 котоґако. Крім того є ще вісім шкіл новішої системи із 4-літнім пляном навчання. Подібна система є у приватних університетах, які мають теж дво-або трилітні приготовні курси.

Університети мають звичайно кілька факультетів. Одначе є також університети лише з одним факультетом. Після три або чотиролітнього навчання та після зложення приписаних іспитів студент одержує університетський диплом. Докторат надають студентам, які крім повищих студій покінчать іще спеціяльний дворічний або й довший курс.

Є 24 державні та приватні університети. Найстарший університет оснований в Токіо в 1886 році. Найславніші приватні університети це Кейо Васеда та Дошіша. Крім того є багато високих фахових шкіл, напр. 18 технічних високих шкіл, 11 господарських високих шкіл, 11 торговельних високих шкіл і 2 школи торговельної маринарки. До науки у тих високих школах допущені абсольвенти середніх шкіл. Наука у фахових школах треває звичайно три роки. Щодо ранги, то ці школи є нижчі від університетів. Багато подібних шкіл є приватних.

Вкінці є ще **учительські семинарії.** Є 103 семинарії, у яких ученики вчаться на народніх учителів, а 4 академії для кандидатів на учителів середніх шкіл. Крім того є ще 52 інші школи для підготови учителів, 78 шкіл для сліпих, 59 для глухонімих і 1,917 інших шкіл.

Суспільне виховання. Хоч яка ріжноманітна є система навчання, то вона таки не вистарчае жадним науки японцям. Кожний японець, який покінчив школу, старається, наскільки йому це можливе, ще далі вчитися у спеціяльних ділянках, які є у звязку з його зайняттям або старається придбати собі освіту з тієї царини, яка взагалі є у звязку із світовим поступом. Тому то в Японії дбають про суспільне виховання, стараються його розбудовувати, а урядові чинники дуже підпомагають у цьому.

Найважнішою установою, що дбає про суспільне виховання японського народу, є союзи японських хлопців і союзи японських дівчат. Членами цієї установи загалом є колишні ученики вселюдних шкіл, які вже самі працюють на хліб. Такі орґанізації є в кожному місті і в кожному селі. Союз молоді має 15,300 місцевих ґруп із 2,518,000 членами, а союз молодих дівчат має 13,300 ґруп із більше як 1,534,000 членами. Вони уладжують збори, вечірні та літні курси і працюють у ріжних суспільних ділянках.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. Запорозька Січ, від. 75, подає до відома своїм членам, що мітинґ відбудеться в неділю, 13 лютого, в годині пополудні, в новім домі, Мартин і Мішиґен. Проситься членів конечно прийти на цей мітинґ тому, що є багато справ до полагодження. Проситься тих членів, що довгують до відділової каси, вирівняти свій довг. Проситься тих родичів, що мають діти, вписати їх у члени У. Н. Союзу, бо в нас таких дітей не бракує і відділ можна побільшити в двоє у продовж одного місяця. — Ст. Михайлюк, предс.; Іван Слупецький, кас.; В. Тарас, секр.

МЕНВІЛ, Н. ДЖ. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 349, подає до відома своїм місцевим і позамісцевим членам, що місячні збори відбудуться 13 лютого, в годині 2-гій, в Либерті Гали. Урядники на цей 1938 рік: Ілько Шеґера, предс.; Михайло Семенюк, заст.; Дмитро Фидина, кас. Микола Лісний, секр.; контрольори Леон Мартинчук і Петро Стрілець. надз. хорих: Ілько Шеґера і Анна Мартинчук; хоружі Василь Збрич і Петро Стричець; дверник Ю. Шкляда. Припоминається членам, щоб на збори приходили і свої вкладки точно платили, бо на річних зборах ухвалено, що котрий член не повинується цьому розпорядку, буде суспендований. — І. Шеґера предс.; Д. Фидина, кас.; Н. Лісний, секр.

ДІТРОЙТ, МІШ. Тов. ім. Івана Франка, від. 146, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 13 лютого, в годині 1-шій пополудні, в Українській Школі, 12172 Jos. Campau. Просимо членів бути присутніми на зборах, бо маємо важні справи до полагодження. Приведіть своїх знакомих і впишіть їх у члени У. Н. Союзу. Рівнож вписуйте своїх дітей. Якби хто з членів мав нового апліканта, котрий хоче вписатися в члени, повідомить сейчас секретаря, котрий вам поможе на вашу користь. Довгуючих членів проситься сплачувати по змозі своі довги. — Іван Підперигора, предс.; П. Галишин кас.; П. Андрушків і О. Чепак, секретарі.

КЛІВЛЕНД, О. Місячні збори Бр. Вас. Великого, від. 364, відбудуться в неділю, 13 лютого, зараз по Сл. Божій, в гали церковній Справа дуже важна, тому вимагається приявности всіх членів. Довгуючі члени повинні вирівняти свій довг, бо по хатах більше ходити не будеться. Також ті, що позичили гроші на свої грамоти, мають на тих зборах заплатити процент. Будемо приннмати нових членів до Бр. і Союзу без вступного, а щоб початок цього року був памятним, то кожний член повинен вписати свої діти до У. Н. Союзу. Цим дамо гарний доказ вірности нашому братству зприводу його 25-літнього ювилею. На рік 1938 вибрано уряд: А. Барбер, пр. П. Толочкевич, заст.; Ст. Кравчук кас.; Н. Бец, заст.; Н. Сподар, фін. секр.; Ст. Палівода заст.; Й. Стойка, рек. секр.; Мих. Сентій, заст.; Н. Кухта, О. Е. Малицький і Й. Тулай, контрольори; Н. Бец і В. Яцишин, надз. хорих; Гр. Славута В. Женчак, до прапорів; Н. Кухта дел. до У. Н. Дому; О. Е. Малицький і Н. Сподар, дел. до Злучених Українських Орґанізацій. — Уряд.

КЛІВЛЕНД, О. Бр. св. Петра і Павла, від. 102, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 13 лютого, зараз по Сл. Божій, в галі церковній, Калич і Вест 7 вул. Кожний член повинен прибути. Багато членів занедбують свої вкладки, тому припоминається щоб кожний старався вирівняти. — Юрій Гіриак, предс.; Д. Дорош, кас.; Микола Бусько, секр.

МОНЕСЕН, ПА. Повідомляється місцевих і позамісцевих членів Бр. св Петра й Павла, від. 338, що місячні збори відбудуться в неділю 13 лютого, точно в годині 2-гій пополудні в звичайнім місці. Повідомляється молодечий відділ 128, щоби прийти на збори і цей відділ одобрити або розвязати. Це залежить на тих членах, що їх діти стоять в У. Н. Союзі. Напоминаємо довгуючих членів, щоби заплатили свій довг. Котрі довгують по 3 і 4 місяці, а не заплатить до братської каси довгу, то в лютім буде суспендований. Просимо тих родичів, що мають діти, що ще не є в У. Н. Союзі, привести їх, а ми радо впишемо їх без вступної оплати. — Михайло Коваль, предс.; Ілько Фаль, кас.; Іван Адамів, секр.

РОВЕЙ, Н. ДЖ. Тов. Згода, від. 294, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 12 лютого, в годині 8-мій ввечір, в галі церковній, де звичайно. Просимо членів прийти на означений час і привести пару нових членів, старших чи молодих, бо принимаемо, ще без вступного. Довгуючих напоминається прийти і заплатити довг, щоб не було суспендацій. До того маємо ще багато інших справ до полагодження. — І. Король, предс.; С. Музика, кас.; Яків Салій, секр.

АРЕШТОВАНИЙ АДВОКАТ ЗЛОЧИНЦІВ.

На домагання нюйорського прокуратора Дюі поліція арештувала в Філядельфії Дж. Ричарда (Диксі) Дейвиса, нюйорського адвоката, котрому прокураторія закидає, що він став по смерті відомого Доча Шулца „царем полісового рекету".

Шукають людей до праці

ВДОВА потребує молодої дівчини або старшої жінки, готової опікуватися 8-літним хлопцем в ночі в заміну за мешкання й харч. Може працювати вдень. Зголошуватися перед 5 год. пополудни до: Mrs. FRED PANCZYSHYN, Apt. 18 532 E. 18th St., New York City.

ТАРЗАН НА РОЗШУКАХ. (77)

Тарзан враз зо своїми вазірами маширував впродовж цілої доби. Другого дня в саме полудне, коли сонце найбільше припікало, Тарзан зарядив спочинок. Вазіри скоро повалились на землю і почали спочивати. Деякі поснули. Але Тарзан взявся стругати стріли. Йому на плечі сиділа мала Нкіма і також не дармувала: вона ловил на своїм животі блохи.

Нагло Тарзан почув десь здалека людський крик. Він відразу відложив стрілу і почав надслухувати. По якімсь часі голос повторився, а ще по кількох хвилях Тарзан побачив чорного чоловіка, що біг у його напрямку. Це був післанець племени вазірів. Прибігши до Тарзана, він почав з радости говорити: „Ох, який я радий бачити тебе, бвана!"

Тарзан запримітив у руках післанця якийсь лист. Цей лист був настромлений на патик, згідно зо звичаями дикунів, щоб у часі бігу не замазати його потом, або щоб не замочити, коли післанець переходить ріку. Тарзан скоро схопив листа і, розірвавши його, почав читати. В першій мірі його лице розяснилось, а далі дуже захмарилось.

Післанець пильно стежив обличчя Тарзана і відгадав, що вістка якась дуже сумна. „Що сталося, бвана?" — запитавсь він. Але Тарзан мовчав і щось тяжко думав. Ще ніколи чорний не бачив його в такому пригнобленому настрою. Щойно по короткім часі він заговорив до чорного: „Погані новини, погані новини". До них підійшов Мувіро.

Суддя: — Чи обвинувачений вкрав також тому три роки сім тисяч у банкиря Золотницького?

Обвинувачений: — На жаль, ні, пане судде.